

а таксама дапамагае рэалізацыі выхаваўчага кампанента, так неабходнага пры фарміраванні асобы будучага спецыяліста з вышэйшай адукацыяй.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Карніеўская, Т. А. Беларуская мова: прафесійная лексіка : вучэб.-метад. дапаможнік / Т. А. Карніеўская, І. А. Бароўская. – Гомель : ГомДМУ, 2024. – 193 с.
- 2.. Слоўнік беларускай мовы / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовазнаўства імя Якуба Коласа; уклад. В. П. Русак [і інш.] ; навук. рэд. В. П. Русак. – Мінск : Беларуская навука, 2024. – 915 с.
3. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі: зацверджаны Законам Рэспублікі Беларусь ад 23 ліпеня 2008 г. № 420-З

УДК [811.161.3>373.45:811.14>373.613]:61

М. М. Казлоўская

*Установа адукацыі «Гомельскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»
г. Гомель, Рэспубліка Беларусь*

МЕДЫЦЫНСКАЯ ЛЕКСІКА З ЭЛЕМЕНТАМІ ГРЭЧАСКАГА ПАХОДЖАННЯ Ў СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Уводзіны

Адметнай асаблівасцю высокаразвітых моў, у тым ліку беларускай, з’яўляецца шырокае ўжыванне тэрмінаў, колькасць якіх значна перавышае лік агульнаўжывальных слоў [1]. І гэтая колькасць працягвае павялічвацца па меры развіцця ведаў у розных навуковых напрамках. Для сучаснай медыцынскай тэрміналогіі таксама характэрна ўзнікненне новых лексічных адзінак, разнастайных па паходжанні і спосабах утварэння, што адлюстравана ў “Слоўніку новых слоў беларускай мовы” і “Слоўніку новых запазычаных слоў беларускай мовы” В. І. Уласевіч і Н. М. Даўгулевіч [2, 3].

Мэта працы

Разгледзець новую беларускамоўную медыцынскую лексіку з элементамі грэчаскага паходжання, зафіксаваную слоўнікамі новых слоў.

Вынікі і абмеркаванне

Тэрміналагічныя сістэмы ў розных мовах сфарміраваліся перш за ўсё пад уплывам лацінскай мовы, элементы якой працягваюць прымаць актыўны ўдзел у стварэнні беларускамоўнай медыцынскай тэрміналогіі [4]. Разам з тым, выключную ролю ў гэтым працэсе, як сведчаць матэрыялы слоўнікаў, адыгрывае і грэчаская мова, а дакладней, яе словаўтваральныя элементы, якія зараз маюць інтэрнацыянальны характар: *-графія*, *-логія*, *-метр*, *-фобія* і інш. Прадуктыўнасць гэтых фармантаў звязана, з аднаго боку, з актыўнымі стасункамі ў сферы міжнароднага супрацоўніцтва і абмену навуковай інфармацыяй, а па-другое, з тэматыкай неалагізмаў: часцей за ўсё патрабуюць намінацыі новыя навукі, захворванні, метады, прыборы і г. д.: *валеалогія* (лац. *valeo* – быць здаровым і грэч. *logos* – вучэнне) ‘галіна ведаў аб заканамернасцях і механізмаў фарміравання, захавання і ўмацавання здароўя чалавека’, *глюкометр* (грэч. *glykos* – салодкі і грэч. *metreo* – вымяраю) ‘медыцынскі прыбор індывідуальнага карыстання, прызначаны для вымярэння ўзроўню глюкозы ў крыві хворых на цукровы дыябет’, *радыяфобія* (лац. *radiatio* – ззяненне і грэч. *phobos* – страх, жах) ‘псіхічнае захворванне, якое характарызуецца празмерным, часта беспадстаўным страхам перад радыяцыяй і радыёактыўным выпраменьваннем’.

Большасць новых медыцынскіх тэрмінаў – назоўнікі-кампазіты, якія ўтвараюцца з некалькіх частак аднолькавага паходжання (грэчаскія) або рознага (грэчаскія ў спалучэнні са словамі іншых моў у рознай паслядоўнасці). Слоўнікі зафіксавалі наступныя варыянты:

– грэчаская + грэчаская: *ангіяпластыка* (грэч. *angeion* – сасуд і грэч. *plastike* – лепка, скульптура) ‘пластыка сасудаў; адзін з хірургічных метадаў узнаўлення крыватоку ў сасудах’, *біяпратэз* (грэч. *bios* – жыццё і грэч. *prothesis* – прыкладанне) ‘пратэз з біялагічна сумяшчальных матэрыялаў, які кіруецца нервовымі імпульсамі арганізма’;

– лацінская + грэчаская: *нутрыцыялогія* (лац. *nutricio* – харчаванне і грэч. *logos* – вучэнне) ‘навука, якая вывучае механізмы здаровага харчавання, узаемадзеянне пажыўных рэчываў і іх ўплыў на арганізм’; *клаўстрафобія* (лац. *claustrum* – забор, засаўка, замок і грэч. *phobos* – боязь, страх) ‘боязь закрытай прасторы’;

– грэчаская + лацінская: *фармапунктура* (грэч. *pharmakon* – лякарства і лац. *punctura* – укол) ‘увядзенне ін’екцый спецыяльных лекавых прэпаратаў у біялагічна актыўныя пункты для дасягнення максімальнага тэрапеўтычнага эфекту’, *ліпасацыя* (грэч. *lipos* – тлушч і лац. *cassare* – сцэджваць) ‘спосаб зніжэння лішняй вагі шляхам вакуумнага адсмоктвання лішняга тлушчу, а таксама хірургічнае выдаленне тлушчавых адкладаў’;

– грэчаская + французская: *антыаксіданты* (грэч. *anti* – супраць і франц. *oxydant* – акісляльнік) ‘рэчывы, якія затрымліваюць акісленне арганічных злучэнняў’; *дэрмабразія* (грэч. *derma* – скура і франц. *abrasif* – шліфавальны) ‘механічнае шліфаванне скуры з дапамогай набору фрэз, пры якім выдаляецца эпідэर्मіс і паверхневы слой дэрмы’;

– грэчаская + англійская: *міяліфтынг* (грэч. *mys* – мышца і англ. *lifting* – пад’ём) ‘працэдура падцяжкі скуры і надання тонусу мышцам з дапамогай току, які прымушае мышцы скарачацца’;

– англійская + грэчаская: *стоўн-тэрапія* (англ. *stone* – камень і грэч. *therapeia* – клопат, догляд) ‘уздзеянне на энергетычна важныя ўчасткі, зоны арганізма спецыяльнымі разагрэтымі гладкімі камянямі’.

Звычайна складаныя тэрміны маюць дзве часткі. Але сустракаюцца прыклады, у якіх колькасць кампанентаў большая: *эндасфератэрапія* (грэч. *endo* – унутры, грэч. *sphaira* – мяч, шар і грэч. *therapeia* – лячэнне) ‘апаратная працэдура, якая з дапамогай кампрэсійнага і мікравібрацыйнага ўздзеяння на тканкі мадэлюе контуры цела і твару’, *суіцыдалогія* (лац. *sui* – сябе, лац. *caedere* – забіваць і грэч. *logos* – навука, вучэнне) ‘навука, якая вывучае прычыны самагубстваў’.

Вядома, што з’яўленне новага слова “цягне” за сабой “ланцужок” аднакаранёвых слоў і фарміруе новае словаўтваральнае гняздо. Прыклады гэтага працэса ёсць і ў разглядаемай сферы: *тамаграфія* (грэч. *tomos* – частка і грэч. *graphō* – пішу) ‘метады рэнтгенаўскай тэрапіі, пры якім атрымліваюць ценявое адлюстраванне асобных участкаў аб’екта даследавання’, *тамограф* (грэч. *tomos* – і грэч. *graphō* – пішу) ‘прыбор, з дапамогай якога робяць тамаграфію’, *тамаграма* (грэч. *tomos* – і грэч. *gramma* – запіс, пісьмовы знак) ‘рэнтгенаўскі здымак, атрыманы спосабам тамаграфіі’; *ароматэрапія* (грэч. *aroma* – духмянасць і грэч. *therapeia* – клопат, догляд) ‘лячэнне з дапамогай пахаў, эфірных рэчываў’, *ароматэрапеўт* (грэч. *aroma* – духмянасць і грэч. *therapeutes* – слуга, прыслужнік) ‘спецыяліст у галіне ароматэрапіі’.

У слоўніку [3] аўтары фіксуюць слова грэчаскага паходжання *пандэмія* ‘выключна моцная эпідэмія, пры якой распаўсюджанне якой-небудзь інфекцыйнай хваробы за кароткі тэрмін ахоплівае цэлыя краіны, нават мацерыкі’. Але, на наш погляд, нельга гэтую лексему разглядаць як новую, таму што яна сустракаецца ў слоўніках, выда-

дзеных раней (напрыклад, у “Тлумачальным слоўніку беларускай літаратурнай мовы” [5]), ды і сама з’ява вядома ўжо не адно стагоддзе. У гэтым выпадку, лічым, трэба было гаварыць пра актуалізацыю слова ў сувязі з каранавіруснай інфекцыяй.

Вывады

Беларуская медыцынская тэрміналогія ў сучасных умовах актыўна развіваецца, аб чым сведчыць пэўная колькасць неалагізмаў, зафіксаваных у адпаведных слоўніках. Утварэнне новых слоў з дапамогай агульнавядомых грэчаскіх каранёў не толькі робіць тэрміны больш зразумелымі, але і падкрэслівае імкненне носьбітаў мовы да яе інтэрнацыяналізацыі.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Плотнікаў, Б. А. Беларуская мова. Лінгвістычны кампендыум / Б. А. Плотнікаў, Л. А. Антанюк. – Мн. : Інтэрпрэсэсэрвіс, Кніжны дом, 2003. – 672 с.
2. Уласевіч, В. І. Слоўнік новых слоў беларускай мовы / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : ТетраСистемс, 2009. – 448 с.
3. Уласевіч, В. І. Слоўнік новых запазычаных слоў беларускай мовы / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : Беларусь, 2023. – 175 с.
4. Казлоўская, М. М. Медыцынская лексіка з элементамі лацінскага паходжання ў сучаснай беларускай мове // М. М. Казлоўская // Латинские терминологические стандарты и их лексико-грамматическое обеспечение в медицинской и фармацевтической языковых подсистемах : материалы Междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 80-летию кафедры латинского языка учреждения образования «Белорусский государственный медицинский университет», Минск, 27 сент. 2024 г. – Минск : БГМУ, 2025. С. 37–40.
5. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы / пад рэд. М. Р. Судніка, М. Н. Крыўко. – Мн. : БелЭн, 1999. – 784 с..

УДК 004:616-08-052

А. Н. Коленда

Учреждение образования

«Гомельский государственный медицинский университет»,

г. Гомель, Республика Беларусь

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В МЕДИЦИНЕ И ПЕРСОНАЛИЗИРОВАННОЕ ЛЕЧЕНИЕ

Введение

Цифровые технологии в медицине – совокупность современных методов и инструментов, основанных на обработке, хранении и анализе данных с применением информационных технологий. Эти технологии коренным образом меняют подходы к диагностике, лечению и мониторингу пациентов, позволяя внедрять персонализированное лечение – адаптацию медицинских вмешательств под индивидуальные особенности каждого пациента. Персонализация лечения базируется на анализе генетических, физиологических, биохимических и клинических данных, что обеспечивает повышенную эффективность терапии и снижение побочных эффектов.

Цель

Рассмотреть ключевые цифровые технологии, используемые в современной медицине, и их влияние на развитие персонализированного лечения.

В последние десятилетия цифровые технологии интегрируются во все аспекты здравоохранения: от сбора данных о состоянии пациента до разработки сложных моде-